

เจ้าพระยาศรีสุรียวงศ์ เคยปฏิเสธรัชกาลที่ 5 ไม่ยอมเป็น “สมเด็จพระเจ้าพระยา” เพราะเหตุใด?

สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุรียวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุรียวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินช่วงต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งเป็น “เจ้าพระยาศรีสุรียวงศ์” เคยปฏิเสธรัชกาลที่ 5 ไม่ขอรับการสถาปนาขึ้นเป็น “สมเด็จพระเจ้าพระยา” เรื่องนี้เป็นเพราะเหตุใด?

ขุนนางใหญ่สายสกุลบุนนาค

สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุรียวงศ์ เป็นบุตรคนใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) และท่านผู้หญิงจัน เกิดเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2351 ในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ท่านถวายตัวรับราชการเป็นมหาดเล็กในรัชกาลที่ 2 เจริญเติบโตก้าวหน้าตามลำดับ กระทั่งเป็น “เจ้าพระยา” ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่พอถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อพระองค์มีพระราชประสงค์จะสถาปนาขึ้นเป็น “สมเด็จพระเจ้าพระยา” ท่านกลับปฏิเสธ

เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ กราบทูลปฏิเสธรัชกาลที่ 5

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เล่าเหตุการณ์นี้ไว้ในพระนิพนธ์ “พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 5” ว่า เมื่อครั้งพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ปีมะโรง (พ.ศ. 2411) เดิมรัชกาลที่ 5 มีพระราชดำริจะเลื่อนกรมเจ้านายและเลื่อนยศข้าราชการผู้ใหญ่ อนุโลมตามอย่างครั้งรัชกาลที่ 4 บรมราชาภิเษก กล่าวคือ จะทรงเลื่อนกรมหลวงวงศาธิราชสนิท เป็นกรมสมเด็จพระองค์หนึ่ง เลื่อนกรมหลวงเทเวศร์วัชรินทร์ กับสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหามาลา กรมขุนบำราบปรปักษ์ เป็นกรมพระอีก 2 พระองค์ ส่วนขุนนางนั้น รัชกาลที่ 5 จะทรงสถาปนาเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ กับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เป็นสมเด็จพระเจ้าพระยา ทั้งจะโปรดฯ ให้เลื่อนพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ จางวางมหาดเล็ก (วร บุนนาค) เป็นเจ้าพระยา ที่สมุหพระกลาโหม เลื่อนพระยาเทพประชุน ปลัดทูลฉลองกรมพระกลาโหม (ท้วม บุนนาค) เป็นเจ้าพระยาพระคลัง ว่าการต่างประเทศ “แต่เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์กราบบังคมทูล ขออย่าให้ทรงสถาปนาตัวท่านขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าพระยา โดยอ้างว่าบิดาของท่านเป็นเจ้าพระยา รับราชการมาได้ช้านาน ครั้นทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระเจ้าพระยา อยู่ได้ไม่เท่าใดก็ถึงพิราลัย จึงเกรงว่าตัวท่านเป็นสมเด็จพระเจ้าพระยาอายุจะสั้น” กรมดำรง ทรงนิพนธ์อีกว่า เหตุที่คราวนั้นสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ไม่รับเป็นสมเด็จพระเจ้าพระยา การที่จะเลื่อนกรมเจ้านายผู้ใหญ่จึงเป็นอันระงับไปด้วย หากพิจารณาตามที่สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์กราบบังคมทูล บิดาของท่าน คือ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ได้รับพระราชทาน “สมเด็จพระเจ้าพระยา” จากรัชกาลที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2394 จากนั้นอีกราว 4 ปีต่อมาถึงแก่พิราลัยเมื่อ พ.ศ. 2398 เหตุนี้จึงทำให้ท่านเห็นว่าอาจอายุสั้นเช่นบิดาก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม กรมดำรงทรงสันนิษฐานไว้ในพระราชพงศาวดาร รัชกาลที่ 5 ด้วยว่า “เล่ากันมาอย่างนี้ แต่น่าจะมีเหตุผลอย่างอื่นในทางรัฐาภิบาลโนบาย ซึ่งท่านยังรู้สึกขัดข้อง จึงไม่ยอมรับยศเป็นสมเด็จพระเจ้าพระยาในคราวนั้น และมายอมเป็นเมื่อปีระกา พ.ศ. 2416” สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ถึงแก่พิราลัยเมื่อ พ.ศ. 2426 หรือ 10 ปีถัดมา หลังจากขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าพระยา

เอกสารอ้างอิง

สุทธาสินี จิตรกรรมไทย เจียจันทร์พงษ์. (2567, 12 กรกฎาคม). *เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ เคยปฏิเสธรัชกาลที่ 5 ไม่*

ยอมเป็น “สมเด็จพระเจ้าพระยา” เพราะเหตุใด?. ศิลปวัฒนธรรม. https://www.silpa-mag.com/history/article_135301.